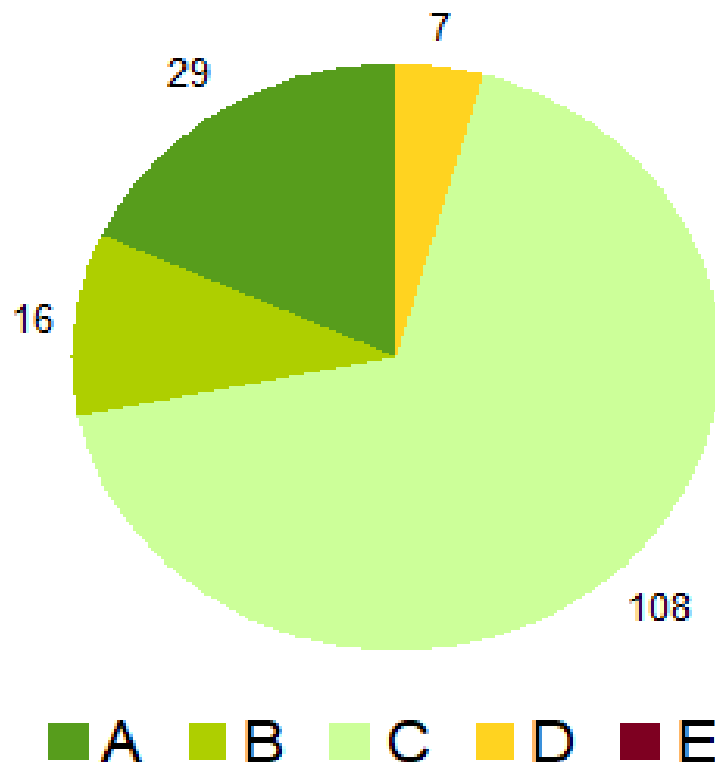


Inhoud

Samenvatting.....	2
Conclusies naar aanleiding van de drie leidende vragen	3
(1) Informatieve vragen van bewoners/huiseigenaren Mammoet-West.....	3
(2) Expertise aanwezig onder bewoners/huiseigenaren Mammoet-West.....	3
(3) Suggesties voor communicatie en samenwerking Mammoet-West.....	4
Bijlage: Drie inleidingen startbijeenkomst, Prinsenhof, 15 november 2022	5
Bijlage: Bogaert&Schmidt (66 woningen Terwenstraat, Kramersweg, Bertelmanstraat).....	6
Bijlage: Rehorst I, 1987 (44 woningen Calslaan, Kluitmanstraat, Kramersweg)	8
Bijlage: Rehorst II, 1987 (26 woningen Van den Boschstraat en Van der Puttestraat).....	9
Bijlage: Slokker, 2009 (28 woningen Anna van Meertenstraat, Calslaan en Raesbergenstraat)	10
Bijlage: Bij aanmelding opgegeven onderwerpen voor meer informatie	11
Bijlage: Energielabels 164 woningen huiseigenaren/bewoners Mammoet-West	12

Energielabels woningen Mammoet



Samenvatting

Op dinsdagavond 15 november 2022 vond in de Prinsenhof de startbijeenkomst plaats voor de energietransitie in Mammoet-West. De leden van de contactgroep wilden de aanwezigen informeren, motiveren en activeren. De opkomst was groot; het aantal aanwezigen liep tegen de tachtig (80) en dat betekende een volle zaal. Tijdens de avond bleek grote betrokkenheid bij het onderwerp en nieuwsgierigheid naar de inhoud en het proces van de energietransitie in Mammoet-West. De doelgroep bestond uit de huiseigenaren/bewoners van 164 woningen in vier blokken:

- Blok Bogaert & Schmidt (66 woningen uit 1984);
- Blok Rehorst I (44 woningen uit 1986);
- Blok Rehorst II (26 woningen uit 1986) en
- Blok Slokker (28 woningen uit 2009).

Als voorzitter van de avond trad op Gerard Schotanus. Korte inleidingen werden gegeven door Danny van der Roest (gemeente Gouda), Martin Pohlkamp (Wijkenergie 2804) en Ad van Ommen (Mammoet-West). Laatstgenoemde kon op instemming rekenen toen hij voorstelde aan de energietransitie in Mammoet-West randvoorwaarden te verbinden op het gebied van leefbaarheid: aanzicht van de woningen en stilte in de wijk.

Aansluitend vonden gesprekken plaats aan vier tafels, één per blok woningen.

Aan elke tafel waren er drie leidende vragen:

1. Wat zijn je vragen bij de energietransitie;
2. Wat is je aanbod van expertise en
3. Welke zijn je suggesties voor communicatie en samenwerking?

Tot slot werd aangekondigd dat de aanwezigen een verslag van de avond per e-mail zouden ontvangen en werden de inleiders van buiten het gebied Mammoet-West (Danny van der Roest en Martin Pohlkamp) bedankt voor hun bijdragen aan de avond.

Conclusies naar aanleiding van de drie leidende vragen

(1) Informatieve vragen van bewoners/huiseigenaren Mammoet-West

- Wat gaat er gebeuren en met welk tijdpad?
- Randvoorwaarden aan de energietransitie niet alleen leefbaarheid (aanzicht woningen en stilte), maar ook betaalbaarheid (opbrengst investeringen in energiebesparing) en haalbaarheid in de uitvoering (beschikbaarheid apparatuur en personele capaciteit van bouw- en installatiebranche)
- Wat verwacht de gemeente van de bewoners (plan en besluitvorming)? Andersom, wat kunnen we van de gemeente verwachten? Is het mogelijk om met steun van de gemeente een variantenstudie te doen? Met varianten wordt bedoeld welke keuzemogelijkheden er zijn voor minder of helemaal van het gas af (incl. prijskaartje).
- Wat is er nodig voor een totaaloverzicht van te treffen maatregelen, die bewezen effectief zijn? Is de rapportage die wordt opgeleverd bij het aanvragen van een Energielabel daarvoor een geschikt hulpmiddel? Wat te winnen met samenwerking per blok of op niveau Mammoet-West?
- Welke effectieve isolatiemaatregelen zijn er te nemen en hoe kan dat in gezamenlijkheid worden ingevuld?
- Isoleren en ventileren moeten in samenhang worden beschouwd. Welke effectieve ventilatiemaatregelen zijn er te nemen en hoe kan dat in gezamenlijkheid worden ingevuld?
- Kunnen de nadelen van saldering en de mogelijkheid van beëindiging van de regeling ook omgezet worden in voordelen? Bijvoorbeeld buurtbatterij !
- Wat is de toekomst voor warmtepomp (al dan niet hybride)?
- Is er een toekomst voor waterstof in de gebouwde omgeving en zo ja, hoe dan?
-
-

(2) Expertise aanwezig onder bewoners/huiseigenaren Mammoet-West

- Wie heeft ervaring, waarmee? Bijvoorbeeld isolatiemaatregelen, elektrische installaties en apparatuur, buurtbatterij, etcetera.
- Op de avond zelf hebben zich enkelen aangemeld, zoals een elektricien en een medewerker van een landelijk opererend netwerkbedrijf.
- Meer expertise is welkom, bijvoorbeeld coördineren, aanbesteden van studies en uitvoerend werk door aannemers, glazetters, elektriciens, isolatie- en installatiebedrijven.
-
-

(3) Suggesties voor communicatie en samenwerking Mammoet-West

- Afstemmen van kennis, kunde en reeds opgedane ervaringen in de wijk.
- Coördineren van losse plannen en maatregelen;
- Samenwerking per huizenblok, bijvoorbeeld:
 - warmteverlies in beeld brengen met een warmtebeeldcamera;
 - dakisolatie alleen goed denkbaar samen met de burenen;
 - glasisolatie: de afmetingen van kozijnen voor (vrijwel) alle woningen zijn hetzelfde;
- Samenwerking op een thema, bijvoorbeeld:
 - aardgasvrij en “all-electric,” is dat mogelijk en zo ja, wat betekent dat dan voor de meterkast en verder in huis;
 - isolatie en ventilatie (twee-eenheid);
 - energie-opslag (buffervat per woning, boiler per woning, batterij per woning, buurtbatterij, warmte-/koude-opslag (wko));
 - energiebronnen (zon, wind, water en lucht zijn “quick-wins” ten opzichte van zware trajecten met aquathermie, geothermie en bijbehorende infrastructuur);
- Alle communicatie via de website van wijkenergie 2804, buurtinitiatief Mammoet-West¹ of ook aanvullende voorzieningen, zoals bijvoorbeeld bij de groep Slokker?
-
-

¹[Mammoet – We2804](#)

[Bijlage: Drie inleidingen startbijeenkomst, Prinsenhof, 15 november 2022](#)

Algemeen

Onder de deskundige en strakke leiding van dagvoorzitter Gerard Schotanus waren er eerst drie korte presentaties.

De heer Danny van der Roest van de gemeente Gouda schetste het algemene beeld van de Transitievisie Warmte Gouda². Vooralnog is nog niets definitief en zeker nog niets besloten. Eerst komen er verschillende onderzoeken, zoals in het Kerngebied Plaswijck³, waaronder dus de Mammoet valt. Hij benadrukte het belang van bewonersparticipatie en hoopte op blijvende betrokkenheid van bewoners in de Mammoet.

Plaswijckbewoner Martin Pohlkamp van 'WijkEnergie 2804'⁴ en de energiecoöperatie⁵ benadrukte eveneens het belang van bewonersparticipatie, maar dan vooral omdat in veel Nederlandse gemeenten de warmtetransitie de nodige aanloopproblemen kent. Bovendien ligt de Mammoet in het onderzoeksgebied waar ook een woningcorporatie en een winkelcentrum belangen hebben. Het is dus zaak dat belangenbehartiging van wijkbewoners en burgerparticipatie goed georganiseerd zijn. Samenwerking met alle partijen dus ook de gemeente blijft belangrijk.

Buurtbewoner Ad van Ommen ging in op de karakteristieken van de vier woningblokken in Mammoet-West⁶. Zijn pleidooi voor het behoud van kwaliteit van de leefomgeving (aanzicht en stilte) van de Mammoet kon duidelijk op steun rekenen. Ten behoeve van de energietransitie pleitte hij voor een contingentenaanpak⁷, dat wil zeggen een warmtetransitie per blok woningen van eenzelfde bouwtype en bouwjaar. Hij vroeg aan de buurtbewoners om kennis en ervaringen te delen en om suggesties voor communicatie en samenwerking.

Vier deelsessies

Aansluitend gingen bewoners gingen aan vier tafels verder. Dat waren respectievelijk:

- blok Bogaert/Schmidt (globaal omgeving Kramersweg, Terwenstraat);
- blok Rehorst I (globaal Calslaan, Kluitmanstraat en een deel Kramersweg);
- blok Rehorst II (globaal van den Boschstraat en van der Puttestraat) en
- blok Slokker (globaal Anne van Meertenstraat, Raesbergenstraat en een stukje Calslaan).

De vele zinvolle opmerkingen zijn terug te vinden in de volgende bijlagen.

²[Transitievisie warmte - Gemeente Gouda](#)

³[Plaswijck-kern \(verkenningblok\) - Gemeente Gouda](#)

⁴[We2804 – En nog een WordPress site](#)

⁵[Energiecoöperatie – We2804](#)

⁶[Mammoet – We2804](#)

⁷[Versneld naar klimaatneutrale gebouwde omgeving | TNO](#)

Bijlage: Bogaert&Schmidt (66 woningen Terwenstraat, Kramersweg, Bertelmanstraat)

Informatieve vragen

- Wanneer gaan we van het gas af? Gemeente streeft naar 2040
- Moeten we helemaal van het gas af, of zijn er tussen fasen?
- Is er een lijst met meest effectieve isolatie maatregelen?
- Hoe loopt het proces van besluitvorming?
- Zijn er ervaringen, voorbeelden in de wijk waar we veel van kunnen leren?
- Hoe kunnen we kennis met elkaar delen?
- Vraag: hoe bevalt de bodemisolatie, bij huizen waar dit uitgevoerd is?
- Weet iemand waar de meeste warmte verloren gaat van onze huizen?
- Frank: wat is de levensduur van dakpannen? Antwoord: 50 jaar, spreekt iemand uit.

Expertise aangeboden

- Marco van der Harst, Bertelmanstraat 20: Ik werk bij Alliander (grootste netwerkbedrijf van NL). Ik mis een buurtbatterij. Aanpassing energienetwerk is nodig. Bij een batterij belast je het netwerk minder. Ik zit in een club die zich daarmee bezig houdt.
- Mark Loeffen, Kramersweg 30, ik wil mee werken om losse plannen te coördineren.
- Albert-Jan Koers. Er zijn scans gemaakt van alles daken. Ik heb zelf mijn dak geïsoleerd. Ik heb geen glaswol maar Pir gebruikt. Deze ervaring wil ik delen.
- Bert Kelder, ik ben elektricien ik wil ook wel meedenken Terwenstraat 24

Suggesties voor communicatie en samenwerking

- Geef prioriteit aan onderzoek naar isolatie maatregelen. Als je kijkt naar isolatie, kijk dan ook naar onderhoud, van zowel gevels en Trespa platen. Onderzoek de relatie tussen isoleren en ventileren. Onze kozijnen moeten over een aantal jaren waarschijnlijk ook vernieuwd worden.
- Er is een integraal plan nodig.
- Gebruik de waterkoker voor het gebruik van warm water; of voeg een klein waterketeltje toe
- Koop iets warmes vwb kleding
- Zou waterstof een oplossing zijn?
- Er zijn oude Velux dakramen, met veel warmte verlies.

- Tip: zet ventilatie niet uit.

Overig

- Gerard geeft voorbeeld Trespa platen.
- Betrokkenheid op het onderwerp is groot.

Dinsdagavond 14 november 2022, notulist Cocky Fortuin-van der Spek

Mary van Vliet, Gerard Schotanus en Jan Willem Fortuin

Bijlage: Rehorst I, 1987 (44 woningen Calslaan, Kluitmanstraat, Kramersweg)

1. Veel interesse om te weten welke isolatie echt noodzakelijk is en daarmee samenhangende kosten. Er is heel veel onduidelijkheid over de spouwmuur isolatie → veroorzaakt te veel vocht en schimmel als je te weinig stookt, kan giftig zijn
2. Koop vanuit het wijkbudget een energiemeter zodat elk huis zelf het warmteverlies in beeld brengt → warmtescan
3. Er is veel belangstelling in de referentiewoning
4. ONAFHANKELIJK ADVIES
5. Andere radiatoren die sneller opwarmen, zogenoemde 'convectorradiator', dan kan de temperatuur omlaag en gaat sneller omhoog
6. Collectieve aanschaf van alle te nemen maatregelen voor isolatie, zonnepanelen etc.
7. Wat is de Energiecoöperatie ?
8. Inschakelen van de bewoners op Kluitmanstraat 3 en Kluitmanstraat 10 die al veel uitgevoerd hebben, zoals spouwmuur- en dakisolatie, zonnepanelen, andere radiatoren
9. Mensen waren zeer te spreken over de hetgeen Martin en Ad inbrachten en verduidelijkten. Inbreng Gemeente kwam helaas niet goed uit de verf. Was achter in de zaal moeilijk te volgen.

Ad van Ommen en Leo Rosendahl

Bijlage: Rehorst II, 1987 (26 woningen Van den Boschstraat en Van der Puttestraat)

- Communicatie ook naar etagewoningen
- Uitgangspunt C
- Opties isolatie: Dak + binnenzijde vocht

Muren –

Vloer + (ecokorrel)

HR++

- Combinaties zoeken
- Plissé gordijnen
- Warmte (opwekking)

Keteltemperatuur

Thermostaat kranen

Elektrisch b.v. UV

- Elektriciteit

Thuisbatterij -

Boiler +

Kees Aerts en Marcel van Rijzewijk

Bijlage: Slokker, 2009 (28 woningen Anna van Meertenstraat, Calslaan en Raesbergenstraat)

Vragen en aandachtpunten

1. Behoren de appartementen ook tot deze groep? (Nee. Ze hebben overigens energielabel B).
2. Gaan we de patiowoningen apart bekijken? (Nee, ze maken wel deel uit van deze groep).
3. Is er aan windwakkels/windmolens gedacht?
4. Wie overweegt er binnen 3 jaar de aanschaf van een (hybride) warmtepomp?
5. Zou waterstof in combinatie met.....(?) een mogelijkheid zijn?
6. Gemeenschappelijk probleem. Qua economische levensduur zijn onze CV- ketels binnenkort allemaal aan vervanging toe. Hoe pakken we dat aan? Elektrische CV-ketels of of hybride CV-ketels (zie vr.4). Gaat iedere bewoner dat individueel doen of kunnen we tot een collectief onderzoek en aanschaf komen. Of misschien zelfs nog anders?
7. Is de aanschaf van een warmtepomp qua kosten nu gunstig met deze huidige energieprijzen?
8. Zijn er überhaupt installateurs (en warmtepompen) daarvoor wel voldoende beschikbaar?
9. Is het mogelijk om met steun van de gemeente een variantenstudie te doen?
10. Is het mogelijk om een aparte 'commissie Slokker (20 +8 woningen) op te richten. En wie zouden daar dan in willen participeren?
11. Wat zou het gevolg zijn als de salderingsregeling komt te vervallen. Hoe kunnen we dit nadeel in ons voordeel veranderen?
12. Is er al nagedacht over individuele of collectieve energie opslag?

Wim Poot en Han Priem

Bijlage: Bij aanmelding opgegeven onderwerpen voor meer informatie

Bij de aanmelding konden bewoners ook aanvinken in welke duurzaamheidsonderwerpen zij specifiek geïnteresseerd waren. De onderwerpen met het percentage hoe vaak zij werden gekozen.

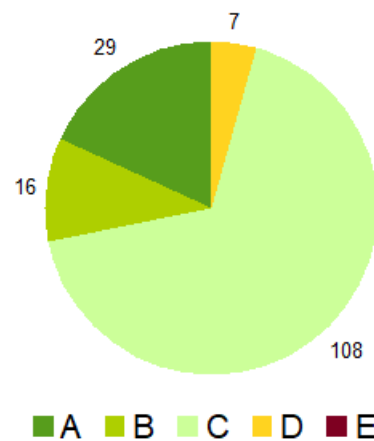
Warmtepomp	44%
Woningwarmtescan (per straat/buurt)	36%
Bodemwarmte	31%
Zonnepanelen	31%
Dakisolatie	29%
Maatwerkadvies verduurzamen woning	29%
Gevel/spouwmuurisolatie	25%
Kruipruimte	25%
Energiecoach	24%
Glasisolatie	24%
Gelijk ook ons ondersteunen? (Aantal)	22%
Vloerisolatie	18%
PVT panelen (in combinatie met zonnepanelen)	16%
Windmolentje	13%

Bijlage: Energielabels 164 woningen huiseigenaren/bewoners Mammoet-West

Van 160 woningen in de Mammoet is een energielabel bekend.

- Daarvan hebben 29 woningen een A label. Dat is de hoogste waarde en dus goed nieuws.
- 16 woningen hebben een toch redelijk goed B label.
- Het meest voorkomende energielabel is C, daarvan zijn er 108 en dat is twee/derde van het totaal.
- Tenslotte hebben 7 woningen een D label. Hier zijn verbeteringen mogelijk.
- Er zijn geen E-label woningen bekend.

Energielabels woningen Mammoet



Kantekening: een energielabel zegt niet alles.

Een woning kan een hoog energielabel hebben op basis van bouwkundige kenmerken, maar als het stookgedrag van de bewoners niet zuinig is kan toch sprake zijn van een niet duurzame situatie.

Het bovenaanzicht van de buurt laat zien, dat de Mammoet redelijk goed scoort wat betreft energielabels. Leeswijzer: hoe groener, hoe hoger het energielabel. Overigens heeft sporthal de Mammoet een hoog energielabel. Van de middelbare scholen is geen energielabel bekend.

